Več kot sto besedil o Kočevski na enem mestu

Kočevska knjiga *Dežela je dobila svojo mestno knjigo V njej so zbrana dela več kot stotih avtorjev*

Kočevska, dolgo časa zamolčana in malo znana deželica, je dobila svojo mestno knjigo. Ta je 17. v istoimenski zbirki, ki jo od leta 1993 pripravlja Slovenska matica, založba, ki je najstarejše delujoče slovensko kulturno in znanstveno društvo in druga najstarejša slovenska založba.

SIMONA FAJFAR

»Knjigo je mogoče razdeliti na več tematskih sklopov,« pravi Mihael Petrovič ml. FOTO SIMONA FAJFAR

Koncept zbirke *Mestne knjige* si je leta 1993 zamislil Drago Jančar in prva je izšla leto dni kasneje z naslovom *Ljubljanska knjiga*. V začetku so predstavljali raznoliko literarno bogastvo večjih mest, Maribora, Trsta, Celja, Celovca, Ptuja, Novega mesta ... Zdaj pa je vse pomembnejše, kar je bilo napisanega o Kočevju, Kočevski, Kočevarjih in Kočevcih, zbral urednik knjige Mihael Petrovič ml., ljubiteljski zgodovinar in eden največjih poznavalcev Kočevske.

»Delo združuje umetnostna besedila, pričevanja ter zgodovinske, spominske in druge zapise o Kočevju in širšem kočevskem območju, ki s svojstveno preteklostjo in usodo kraja na prepihu zgodovine v prenekaterem pogledu za marsikoga še vedno predstavljata skrivnostno, neznano in zamolčano pokrajino 'tam nekje na robu Slovenije', kjer si 'podajata roko volk in medved',« je ob predstavitvi dejala Zarika Snoj Verbovšek z založbe.

Zgodbe dve jezikovnih skupin

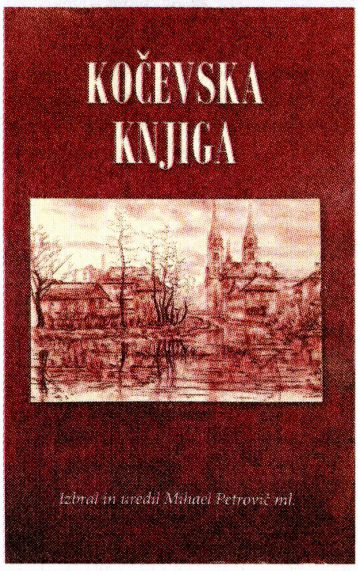
Knjiga zajema čez sto zelo različnih besedil, od leposlovja do spominov in pričevanj, tudi recepte, opremljena je z več kot 30 likovnimi deli. Posebno bogastvo pa predstavlja dejstvo, da je na Kočevskem obstajal nemški jezikovni otok, ki se je obdržal vse do druge svetovne vojne, tako da so v knjigi zajete zgodbe dveh jezikovnih skupin v njuni medsebojni povezanosti in različnosti. »Območje je usodno zaznamovalo obdobje med drugo svetovno vojno in po njej, poseben pomen pa je imelo tudi v času osamosvajanja Slovenije,« je dejala Zarika Snoj Verbovšek.

Poleg slovenskih besedil so v knjigi prevodi nemških, čeških, hrvaških in srbskih ustvarjalcev, ki so pisali o Kočevski in njenih posebnostih. »Več besedil je bilo v slovenščino ob tej priložnosti prevedenih prvič, nekatera izvirajo iz doslej še neobjavljenih virov,« poudarja Mihael Petrovič ml. Tako poleg precej znanega zapisa Janeza Vajkarda Valvasorja, ki je opisal Kočevarje v *Slavi Vojvodine Kranjske*, prvič izvemo, kaj je o kočevarski košari zapisal Jaroslav Hašek, kaj je o Kočevarjih menil Miroslav Krleža, pa Franc Saleški Finžgar, kako so s Kočevsko povezani brata Grimm, Edvard Kocbek, Zofka Kveder ...

Nastalo je najzajetnejše delo v zbirki *Mestne knjige*, ima kar 628 strani. »Knjigo je mogoče razdeliti na več tematskih sklopov,« pravi urednik. Prvi in najobsežnejši pripoveduje o nemškem jezikovnem otoku, kjer so več kot 600 let govorili dialekt, ki ga danes govori le še nekaj ljudi, starih več kot 50 let, in je po Unescovi oznaki »kritično izumirajoč«.

Kočevska knjiga

uredil Mihael Petrovič ml.
Slovenska matica, 2025

Brez vrednostnih sodb

Drugi sklop je namenjen grofom Celjskim in Fridrihštajnu, hribu nad Kočevjem, o katerem je pisala tudi naša prva pisateljica Josipina Turnograjska. Prav tako pa je o eni najpomembnejših ljubezenskih zgodb v Sloveniji, zgodbi o Veroniki in Frideriku Celjskem – par je nekaj časa preživel na Fridrihštajnu – pisal neznani avtor.

Tema tretjega vsebinskega sklopa so turški vpadi. Že leta 1469, ko so Turki vpadli prvič, je bilo Kočevje požgano do tal. »Stotridesetletno zgodovino turških vpadov je opisovalo več avtorjev,« pravi urednik, ki je v ta sklop vključil tudi krošnjarski patent, gospodarsko dovoljenje nemškega cesarja Friderika III., po katerem so smeli Kočevarji in Ribničani prodajati določene izdelke po vsem cesarstvu. S tem so vladarji – patent je bil skozi zgodovino podaljševan – ljudem v teh krajih omogočali preživeti.

Prav tako je na Kočevskem pustil pečat čas reformacije in puntarstva. Največji kmečki punt se je začel na Kočevskem, od takrat oziroma iz leta 1515 pa izvira tudi prvi letak v slovenščini, na katerem so bile zapisane besede »stara prauda« ter »leukhup leukhup leukhup woga gmaina«. Sledi sklop besedil, povezanih s pomladjo narodov, nato teksti, ki postavljajo Kočevsko v središče partizanskega gibanja. »Mesto Kočevje je bilo med drugo svetovno vojno bombardirano 22-krat in je bilo eno najbolj porušenih mest v Sloveniji,« pravi urednik o času, ki je dodobra spremenilo kočevsko krajino, saj so med drugim Italijani med roško ofenzivo požgali večino vasi na takrat izpraznjenem območju Kočevske.

Sledi povojna zgodovina z uničevanjem sakralnih objektov, ko je od 125 cerkva na Kočevskem ostalo le 25 cerkva, od okoli 400 znamenj pa samo desetina, in časom povojnih pobojev. Pomembna sta še sprava in osamosvojitev, medtem ko zadnji sklop vsebuje dela sodobnih ustvarjalcev, ki imajo skupno točko v različnosti.

»V knjigi ni vrednostnih sodb,« poudarja Mihael Petrovič ml. in dodaja, da je kljub obsežnosti knjige še vrsta besedil, ki bi bila vredna objave. Vsekakor pa imajo raziskovalci zgodovine Kočevske že zdaj s *Kočevsko knjigo* na razpolago bogat nabor raznolikih del, med katerimi številna doslej niso bila znana ali še niso bila prevedena v slovenščino – odlična osnova za nadaljnje raziskovanje.

Nedeljska povorka Kočevaric Karla Mediza FOTO IZ KNJIGE